

LİDERLİK TEORİLERİ ve DAVRANIŞI

BÖLÜM 1 - GİRİŞ ve LİDERLİKTE ÖZELLİKLER TEORİSİ

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Naci EFE

GİRİŞ

Liderlik, yönetim biliminin en çok araştırılan ve üzerinde en çok tartışma yaşanan konularından biri olmuştur.

Başta yönetim bilimi olmak üzere siyaset bilimi, toplum bilimi, psikoloji ve eğitim bilimlerinin de ilgi alanına girer.

GİRİŞ

John Kotter'a göre **yönetim**:

Karmaşa ile başa çıkabilmek olarak tanımlamıştır.

Yönetici resmi prosedürler tarafından çizilen yöntemi uygulayan, yeni organizasyon yapılarını tasarlayan ve sonuçları değerlendiren kişidir.

Liderlik ise değişimle başa çıkabilmektir.

GİRİŞ

DEĞİŞİMLE BAŞA ÇIKABİLMEK

TARTIŞALIM!

GİRİŞ

Lider, ortaya bir vizyon koyar ve takipçilerin bu vizyona erişmesi için engelleri aşabilmelerini sağlar.

Onları bir hayale yönlendirir ve o hayalle iletişim kurmalarını sağlar.

GİRİŞ

Lider, amaçların veya vizyonun başarılmasına yönelik grubu etkileyebilme yeteneğine sahip kişidir.

Bu etkilemenin kaynağı, kuruluş içerisinde var olan **yönetsel bir pozisyon** olabilir.

Fakat bütün liderler yönetici kökenli değildirler. **Liderler bir grup içerisinde atanmış kişiler gibi aniden ortaya çıkabilirler.**

GİRİŞ

Bununla birlikte detaylı planları tasarlamak, etkili organizasyon yapıları oluşturmak ve günlük operasyonları takip etmek için de **yöneticilere** ihtiyaç bulunmaktadır.

LİDERLİK TEORİLERİ

LİDERLİK TEORİLERİ

- Liderlik sürecini ve olayını anlayabilmek amacıyla ortaya konulmuş teorilerdir.
- Her teori, liderlik sürecinin farklı yönlerini ele almış ve süreci anlayabilmek için ayrı değişkenlere ağırlık vermiştir.
- Teorilerin bazıları liderliğin doğuştan geldiğini, bazıları da sonradan geliştirilebileceğini savunmaktadır.
- Değişen koşullar liderliğin uygulama şeklinde zaman içerisinde değişiklik yaratmış ve bu çerçevede de çeşitli yaklaşımlar geliştirilmiştir.

LİDERLİK TEORİLERİ

Özellikler
Teorisi

Davranışçı
Teoriler

Durumsal
Liderlik
Teorileri

Liderlik
Teorisinde
Modern
Yaklaşımlar

ÖZELLİKLER TEORİSİ

LİDER OLUNMAZ, LİDER DOĞULUR!

ÖZELLİKLER TEORİSİ

Tarih boyunca güçlü liderlerin özellikleri tanımlanmıştır.

Liderlikte özellikler teorisi **kişisel yeteneklere ve özelliklere** odaklanmaktadır. Liderin özelliklerine birinci planda önem verilmektedir

Liderleri, lider olmayanlardan ayıran **kişilik, sosyal veya entelektüel vasıfları** yakalayabilmek için liderlik araştırmalarının ilk başlarına gidilmesi gerekmektedir.

ÖZELLİKLER TEORİSİ

Liderlik özelliklerini yok sayarak gerçekleştirilen ilk araştırmalar olumlu sonuç vermemiştir.

Gerçekleştirilen 20 araştırmanın incelendiği bir çalışma sonucunda, 80'e yakın liderlik özelliğinin tanımlandığını fakat bunlardan sadece 4 veya 5 tanesinin yaygın olduğu saptanmıştır.

ÖZELLİKLER TEORİSİ

GRUP ÇALIŞMASI

Soru: Liderlerde bulunması gereken özellikler nelerdir?

Gruplara ayrılarak 5 dakika içerisinde bir liste oluşturun ve sınıfa açıklayın!

ÖZELLİKLER TEORİSİ

Gerçekleştirilen sayısız araştırma ve incelemeden sonra söylenebilecek en iyi ifade şudur:

«Birçok lider diğerlerinden farklıdırlar fakat onlara has olan özellikler incelemeden incelemeye göre büyük değişiklikler göstermektedir»

ÖZELLİKLER TEORİSİ

Araştırmacılar, özellikleri «Büyük Beş» kişilik özellikleri etrafında sınıflandırdıklarında, büyük bir kırılma ortaya çıkmıştır.

Değişik liderlik araştırmalarında incelenen düzinelerce özelliğin çoğu büyük beş kategorisindeki özelliklerden birine uymaktadır.

ÖZELLİKLER TEORİSİ

BÜYÜK BEŞ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ MODELİ

DUYGUSAL
KARARLILIK

DIŞA
DÖNÜKLÜK

DENEYİME
AÇIKLIK

UYUMLULUK

SORUMLULUK

ÖZELLİKLER TEORİSİ

Duygusal Kararlılık

(Olumlu) Sakin, kendine güvenen, kendini güvende hisseden

(Olumsuz) Sinirli, bunalımlı ve kendini güvende hissetmeyen

Bireyleri tanımlayan bir kişilik boyutudur.

ÖZELLİKLER TEORİSİ

Dışadönüklük

Sosyal, girişken ve kendini ifade edebilen bireyleri tanımlayan bir kişilik modelidir.

İlişkilerdeki rahatlık düzeyidir.

İçedönük kişiler; çekingen, korkak ve sessizdirler.

ÖZELLİKLER TEORİSİ

Deneyime Açıklık

Hayal gücü, duygusallık ve meraklılık açısından bireyleri değerlendiren kişilik boyutudur.

Bu özelliğe sahip kişiler yeniliğe ve değişime açık kişilerdir.

ÖZELLİKLER TEORİSİ

Uyumluluk

İyi huylu, işbirlikçi ve güvenilir bireyleri tanımlayan kişilik boyutudur.

ÖZELLİKLER TEORİSİ

Sorumluluk

Sorumlu, güvenilir ve düzenli bireyleri tanımlayan kişilik boyutudur.

ÖZELLİKLER TEORİSİ

Liderlik literatürüne bakıldığında en etkili liderlerin çoğunun sahip olduğu özelliğin dışa dönüklük olduğu görülmektedir.

Bu durum lider olma zorunluluğu ile ilişkilidir. Çünkü atılgan ve baskın kişiler grupta diğerlerine karşı otoritelerini kabul ettirebilmektedirler.

ÖZELLİKLER TEORİSİ

Bu özellikler ışığında:

- İnsanlarla birlikte olmaktan hoşlanan ve otoritesini hissettirebilen ve uyumlu (dışadönük, uyumlu)
- Kendine güvenen (Duygusal kararlı)
- Disiplinli (Sorumlu)
- Yaratıcı ve esnek (deneyime açık)

Kişiler liderlik konusunda avantaja sahiptirler diyebiliriz.

ÖZELLİKLER TEORİSİ

İlave olarak:

Liderin **vicdan**lı olması ile liderin performansı arasında pozitif yönlü bir ilişkiden de bahsedilmektedir.

Bu özellik büyük beş içerisinde, uyumluluk veya sorumluluk boyutları içerisinde kendine yer bulabilmektedir.

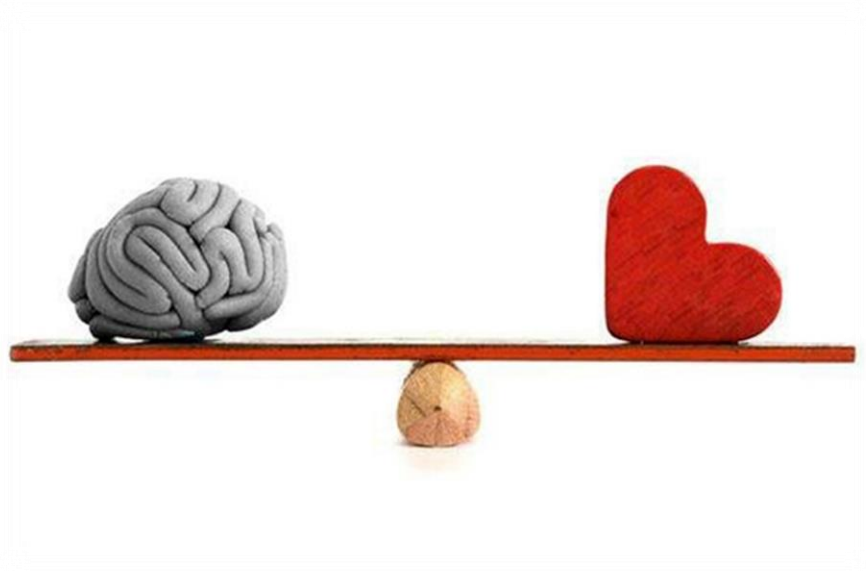
ÖZELLİKLER TEORİSİ

Modern tartışmaların literatüre kattığı bir başka ilave özellik ise **duygusal zeka**dır.

Duygusal zekanın savunucuları, duygusal zekaya sahip olmayan kişilerin; çok iyi bir eğitime, yüksek derecede analitik zekaya, geniş vizyona ve sınırsız sayıda güzel fikirler üreten özelliklere sahip olsa da büyük lider olamayacaklarını iddia etmektedirler.

ÖZELLİKLER TEORİSİ

NEDEN DUYGUSAL ZEKA ETKİLİ LİDERLİK İÇİN BU KADAR ÖNEMLİDİR?

ÖZELLİKLER TEORİSİ

Duygusal zekanın ana elemanı **empati**dir.

Empatiye sahip liderler diğer kişilerin ihtiyaçlarına duyarlıdır.

Astlarının söylemlerine kulak verirler ve olabilecek tepkileri iyi okurlar.

ÖZELLİKLER TEORİSİ

Özellikler teorisiyle ilgili ilk çalışmalardaki yetersizlikler 1940'lı yıllardan 1960'lı yıllara kadar olan süre içerisinde araştırmacıları farklı yönlere götürmüştür.

Araştırmacılar etkili olan liderleri eşsiz kılacak bir şeylerin olup olmadığını merak etmişlerdir.

ÖZELLİKLER TEORİSİ

Özellikler teorisini savunanlar liderlik için doğru kişiyi seçebilmenin temel olduğunu öne sürmüşlerdir ve lider kişilerin eğitilemeyeceğini aksine doğuştan gelen özelliklerle bu sıfatı taşıyabileceklerini düşünmüşlerdir.

Bu bakış açısına karşılık davranışçı teoriler kişilerin lider olabilmek için eğitilebileceğini savunmuşlardır.